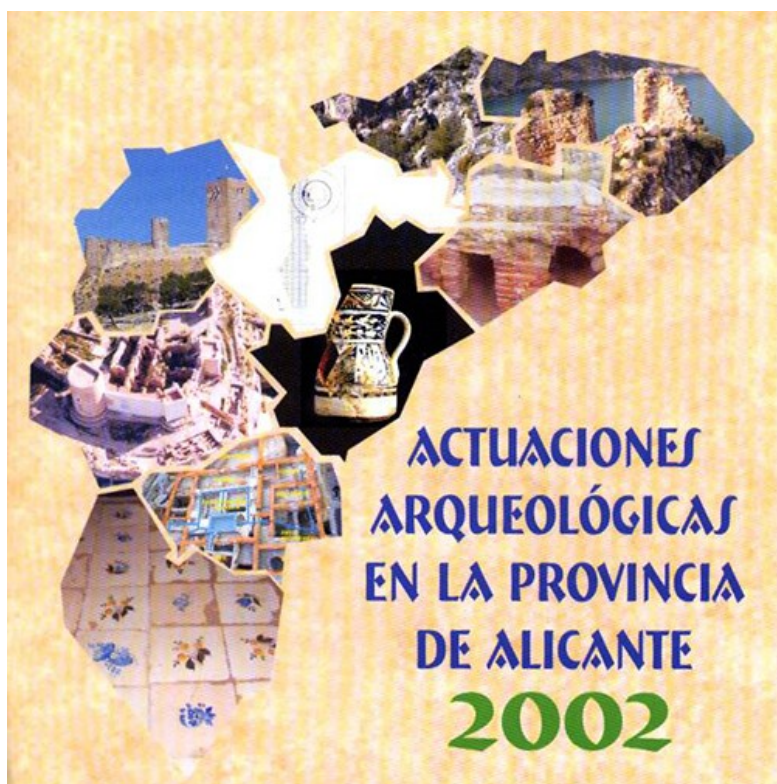

Cala Sardinera (Xàbia)

Joaquim Bolufer Marqués i Carles de Juan Fuertes

Publicación digital

Actuaciones arqueológicas en la provincia de Alicante. 2002

Editores

Fernando E. Tendero Fernández y Alicia Pastor Mira
Sección de Arqueología del Ilustre Colegio Oficial de Doctores y Licenciados
en Filosofía y Letras y en Ciencias de Alicante

Año de la edición: 2003

Depósito legal: A-870-2003

ISBN: 84-688-3427-0

Nom de la intervenció:	Cala Sardinera
Municipi:	Xàbia / Jávea
Comarca:	La Marina Alta
Directors:	Carles de Juan Fuertes i Joaquim Bolufer Marqués
Equip tècnic:	Assumpció Fernández (directora del CASCV), Cristóbal Miravet, Philippe Lafaurie i Felip Escolano (submarinistes col·laboradors)
Autors del article:	Joaquim Bolufer Marqués i Carles de Juan Fuertes
Promotor:	Museu Arqueològic i Etnogràfic Municipal Soler Blasco de Xàbia
Autorització:	2002/0182-A
Data de l'actuació:	02/06/2002
Coordenades localització:	Quadre DV / b2 (Quadricula de la badia de Xàbia 2000). Nord 38° 45' 94" / Est 0° 13' 10" (Fulla 292A de l'IHM, Ensenada y puerto de Jávea). Edició 1961, reimpressió 1996
Període cultural:	Romà
Material dipositat:	Museu Arqueològic i Etnogràfic Municipal Soler Blasco
Tipus d'intervenció:	Intervenció arqueològica subaquàtica

DESENVOLUPAMENT DE LA INTERVENCIÓ

El passat any, el Museu Arqueològic i Etnogràfic Municipal Soler Blasco va recuperar un conjunt de materials arqueològics de procedència submarina que havien estat localitzats a l'àrea de la cala Sardinera. Aquesta troballa, feta per Ph. Lafaurie i C. Miravet, va permetre la posterior valoració i intervenció arqueològica en la qual van ser recuperades sis àmfores i un petit cep de plom, materials tots ells d'època romana.

La intervenció arqueològica va ser realitzada el 2 de juny de 2002. El que calia investigar en primer lloc, era si el conjunt amfòric corresponia a les restes d'un naufragi –un derelict– o bé es tractava d'àmfores buides, llançades a la mar, voluntàriament, després de traslladar els productes alimentaris que contenen a

uns altres recipients. Aquest procediment era habitual en els intercanvis comercials. La prospecció feta a l'àrea dels voltants del conjunt, demostrava que no hi havien més materials arqueològics en les proximitats; només el cep de plom situat a uns 25-30 m que calia interpretar com l'àncora perduda d'alguna embarcació que hi va fondejar. Això volia dir que no es tractava d'una embarcació afonada i per tant es podia realitzar l'extracció de les peces sense més complicacions.

Les sis àmfores, situades a uns 20 m de profunditat, es trobaven mig colgades en arena grossa, detrític i fang, localitzant-se en una clotada envoltada de formacions de roca i coralligen i de rabasses i arrels mortes de posidonia oceanica.

Després de documentar fotogràficament el conjunt, es desenterraren i tragueren manualment les àmfores, que foren enrotllades individualment amb xarxes de pesca, amarrades i pujades a la superfície mitjançant globus elevadors, des d'on eren carregades a l'embarcació. El buidatge posterior del fang contingut als envasos, no va aportar dades sobre els seus continguts.

ELS MATERIALS ARQUEOLÒGICS RECUPERATS

De les sis àmfores recuperades, quatre corresponen al tipus conegut com Lamboglia 2. Aquests contenidors tenen el coll llarg i recte, amb el llavi vertical o lleugerament inclinat, anses rectes, cos ample de tendència ovoide –en algun cas eixamplat a la base– amb carena ben marcada i pivot curt.

Cap dels exemplars recuperats presenten marques ni cap altra característica distintiva. Tenen unes dimensions aproximades d'entre 87-85 cm d'alçada i una amplària màxima de 37-35 cm. Les pastes són compactes, de color marró clar/beix enfosquides pel temps d'estada al fons marí, amb alguns punts foscos de tamany divers. Aquests envasos foren produïts al sud-oest d'Itàlia, en les regions d'Apúlia i Calàbria, i contenien vi. La cronologia d'estes àmfores ocuparia tot el segle I a. n. e., amb una data d'inici que alguns autors situen al darrer quart del segle II d'abans de nostra era.

Les altres dues àmfores corresponen a exemplars dels tipus Dressel 1, en les variants A i C. Les àmfores Dressel 1C són contenidors de forma allargada, amb cos afusat, coll llarg amb llavi alt i vertical i anses rectilínies. L'alçada d'aquestes àmfores és de 117 cm i l'amplària màxima de 29 cm.

L'exemplar recuperat de Dressel 1A conserva només el cos, de forma ogival, amb carena poc marcada i pivot curt. Té una alçada màxima conservada de 69 cm i una amplària màxima de 33 cm. Aquestes dues variants A i C, foren produïdes en tallers de la costa del mar Tirré, a la Itàlia central. Les pastes d'ambdues àmfores són compactes, de color marró rosat –alterades pel fons marí–, amb les típiques arenes negres i fosques d'origen volcànic. El seu contingut era el vi produït en una àmplia àrea que s'estenia entre el sud d'Etrúria i els límits amb la regió dels samnites.

La cronologia de les àmfores Dressel 1C ocuparia el segle I a. n. e., mentre que la Dressel 1A té una data d'origen que es pot remuntar a la segona meitat del II a. n. e., perdurant durant el segle I a. n. e.

El cep de plom és de tipus fix, amb una longitud màxima de 83 cm. Correspondria a un àncora de dimensions mitjanes, amb una canya d'aproximadament 180 cm de longitud. La cronologia concreta d'aquestes peces és difícil de fixar quan són trobades aïlladament. No obstant això, és clara la seua datació romana.

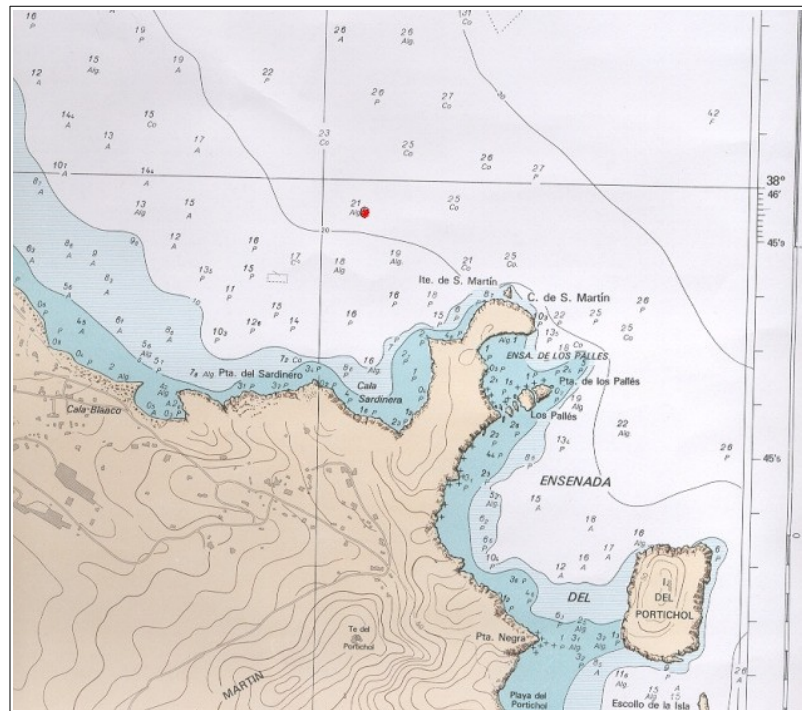
Tot el conjunt amfòric recuperat, presentava una clara cronologia d'època romana tardorepublicana, probablement de mitjans del segle I a. n. e. o poc abans. El producte transportat en tots els casos era vi (cal suposar que cadascun dels tres tipus d'àmfora transportaven vi de classes distintes), com delata la presència de restes de resina que encara es conserven a l'interior.

En eixos moments, cap a mitjans del segle I a. n. e., la vall de Xàbia presentava un considerable nombre d'assentaments de dimensions petites o mitjanes (d'estos moments coneixem els jaciments de la vall de Sala, la vall de Pexet, la vall dels Puces, els Benimadrocs, la Vilanova), amb una activitat econòmica centrada en l'explotació agrícola de cultius diversificats. Caldrà esperar fins a mitjans del segle I d. n. e., perquè el conreu de la vinya i la producció de vi esdevinguen el principal producte de la vall. En alguns assentaments com ara la Duana i més escassament l'illa del Portitxol, a més de les activitats agrícoles, d'altres ocupacions com la pesca i els intercanvis comercials jugarien un paper ben important.

El litoral de Xàbia és ben ric en restes arqueològiques, i especialment la badia, que ha estat utilitzada com a fondejador i lloc d'aiguada des d'època antiga. Els treballs de prospecció realitzats l'any 1987, la intensa prospecció de la badia de

l'any 2000, i les informacions aportades per submarinistes col·laboradors del museu, ens han permés conèixer, cada cop amb més detall, els jaciments arqueològics del fons marí, tot i que a grans trets podem delimitar clarament dues zones amb major densitat de troballes:

- L'àrea del Pope/Tangó, que podem considerar com el port històric de Xàbia, amb abundants materials que mostren una amplíssima cronologia des d'època ibèrica fins al segle XIX.
- L'àrea de Sardinera/cap Prim, menys rica que l'anterior, però que també va funcionar en època antiga com a fondejador, com demostra el conjunt d'àmfores presentat, o els ceps i altres elements d'àncores perduts per embarcacions que buscarien arrecerar-se dels vents del sud/sud-est.

Mapa de localització de la troballa

La cala Sardinera

Treballs subaquàtics a Sardinera

Les àmfores al museu